

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.02 (3362) ●

● ЧАЦВЕР, 16 СТУДЗЕНЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Гучаў у Вене “Паланез Агінскага”
Напрыканцы снежня ў Вене ладзілася традыцыйная сустрэча беларусаў Аўстрыі **Стар. 2**

Белы вэлюм і свякроўкіна хустка **Стар. 3**

Мова прымірыць і паяднае
“Энцыклапедычны слоўнік рэлігійнай лексікі беларускай мовы” стварылі разам святар, навуковец і настаўніца **Стар. 4**

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Калядоўшчыкі з аркестрыкам

Абрадавыя дзеі, якія шануюць на Беларусі, музыкі ўпрыгожылі аўтэнтчнымі мелодыямі

Іван Ждановіч

“Музычна-вандроўны аркестрык “Vuraj” прапануе ўсім жадаючым тэатрылізаваную праграму да Новага года і Калядаў. Абвестка прыйшла ў рэдакцыю па электроннай пошце. А што, цудоўная ідэя! Амагары народнага мастацтва на чале з лідарам гурта Сяргеем Доўгушавым, спеваком і збіральнікам фальклорных музычна-песенных скарбаў, разгледзелі ў святых нагоду для творчай самарэалізацыі. І вось мы можам цяпер запрасіць у якасці падарунка сабе і бліжэй на Каляды добрых музыкаў. Якія ў ладзе не толькі з нотамі ды інструментамі, але і абрады ведаюць народныя, могуць у іх плыні па-майстэрску тварыць сваё дзейства-чарадзейства. Па словах Сяргея, яны з сябрамі зрабілі “сапраўдныя беларускія Каляды” — адмыс-

ловую праграму з песнямі, танцамі, з казкамі, гульнямі, чароўнымі падарункамі ды сюрпрызамі. Да таго ж аўтэнтчную, заснаваную на нашых традыцыях. Бо ёсць у дзеі такія персанажы яшчэ з дахрысціянскіх часоў, як Зюзя ці Каза-танцорка, ды і Сморгонскі Мядзведзь дрэсіраваны — з мясцовым радаводам. У аркестрыку гучаць народныя інструменты, а песні музыкаў — усе з фальклору, у тым ліку і з уласных іх запісаў аўтэнтчных спеваў.

Ці ўпішацца ў жыццё музычна-вандроўны аркестрык? Час пакажа. Прынамсі, заслугоўвае ўвагі спроба энтузіястаў “вандраваць з музыкай”, як тое было ў Сярэднявеччы, калі — згадаем Брэменскіх музыкаў — вясельныя артысты рухаліся з горада ў горад, ладзячы прадстаўленні. І варта не

марудзіць з запрашэннем гурта “Vuraj” у госці, пакуль ён не павандраваў за птушкамі ў далёкія далі. Цяпер, звяртае ўвагу Сяргей, музыкі адкрыты для прапановаў: кожны можа звярнуцца, запрасіць іх на свята. І нават, казаў, у замежныя суполкі беларусаў гатовы ехаць знаёміцца і прэзентаваць сваю творчасць. Для зручнасці, дарэчы, створана і спецыяльная старонка гурта ў адной з сацсетак інтэрнэта.

Нядаўна я звязваюся з Сяргеем па тэлефоне. Ён удакладніў: гурт выступаў у Калядную пару ў мінскім гандлёва-забаўляльным цэнтры “Galileo” — ён у адным будынку з аўтавакзалам і побач з вакзалам чыгуначным. Былі гастролі ў Віцебску па дзіцячых “ялінках”, у тым ліку і “Калядны ранішнік” у драўлянай зале Цэнтра народнага мастацтва і рамёстваў

З душой, з натхненнем ладзіць Калядныя імпрэзы гурт “Vuraj”

“Задзвінне” — па запрашэнні сяброў з фальклорнага гурта “Паўночная Сухадроўка”. Дарэчы, віцебскія мае калегі так пісалі пра дзейства: “Творчы складнік праграмы ўвасобілі артысты мінскага музычна-вандроўнага аркестрыка “Vuraj”. Іх любоў да беларускай культуры, адчуванне яе сапраўдных глыбінных вытокаў перадаліся ўсім прысутным”.

Яшчэ гурт едзіў па запрашэнні калядаваць у глыбінку, у паселішчы Крупкі ды Бобр. Хадзілі артысты-калядоўшчыкі і па Мінску, віншуючы з Калядамі

сяброў, знаёмых, вядомых пісьменнікаў, мастакоў, і, вядома ж, музыкантаў. Дарэчы, усе, хто грае, спявае ды мае ў калядным гурце адметныя ролі — самі прафесійныя музыкі. Наста Папова — скрыпачка, Вольга Палякова — грае на флейце і вобраз Казы ўвасабляе, кантрабасіст Эрык Арлоў выконвае ролю Зюзі, Андрэй Гарошка — бубнач, Андрэй Еўдакімаў на гармоніку грае, што дастаўся яму ў спадчыну ад дзедз з Горак.

Цяга да спеваў ва ўраджэнца вёскі Новае Торчылава з-пад Воршы Сяргея

Доўтушава — ад таленавітай маці, якая і цяпер спявае ў мясцовым клубе. А сам ён актыўна далучыўся да народных спеўных, музычных традыцый у Акадэміі музыкі, дзе навучаўся спевам у Надзеі Аляксандраўны Губскай і Віктара Іванавіча Скоробагатава. Сяргей лічыць, што народнае мастацтва можа знайсці шлях да кожнай душы, асабліва ж зарад пазітыўнай энергіі нясуць абрадавыя музыка і спева. Так што блашавенне гаспадароў з Калядамі ў песенна-музычнай плыні — гэта якраз тое, што трэба для ўдалага пачатку Новага года.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

У госці да Лявоніхі

Новасібірскі фэст з беларускім каларытам штогод пашырае карагод, збірае ўсё новых выканаўцаў

На гасцінны фестываль “У гасцях у Лявоніхі”, які ладзіўся ўжо 11-ы раз, прыязджаюць госці з розных месцаў. “Быццам і не з’язджала я з роднай Беларусі: тут, у Новасібірску, мне гэтак жа ўтульна, як дома, і людзі тут — такія ж добрыя і спагадлівыя”, — усхвалявана казала гасця з Магілёва Вялета Маськова, запрошаная на свята. Выпускніца Магілёўскага музычнага вучылішча, кіраўнік ансамбля народнай песні і музыкі “Бліскавіца” не раз удзельнічала з гуртом у розных конкурсах і фэстах, у тым ліку і ў Балгарыі. Ды так далёка ад Радзімы раней не была. Вялета і мела гонар адкрыць фэст, паднесці святочны каравай міністру культуры Новасібірскай вобласці. І затым хораша, душэўна спявала па-беларуску.

А што кажуць ветэраны фэсту? “Люблю маю Беларусь, яе песні, і заўсёды адпа-

Кіраўніца ЦБК Ніна Кабанова (другая злева) з сябрамі і гасцямі фэсту

чываю душой на такім выдатным свяце”, — прызнаецца настаўніца Лідзія Сугака. Ураджэнка Беларусі жыве на станцыі Мачышча, што пад Новасібіркам. З вальнай групай “Купалінка”, якой кіруе, Лідзія Іванаўна не раз была прызёрам фестывалю. Яе любоў да Бацькаўшчыны

перадаецца і юным выхаванцам, якіх яна вучыць спяваць па-беларуску, знаёміць з гісторыяй сваёй Айчыны.

З радасцю прыязджае на фэст з гарпасёлка Чаны, а гэта больш чым за 500 кіламетраў, і Святлана Дольчына. **→ Стар. 2**

Маладыя, таленавітыя

Дзясяткі адораных дзяцей сістэматычна атрымліваюць падтрымку ад дзяржавы

Пад Новы год звычайна падлічваюць сабраны ўраджай творчых перамог супрацоўнікі Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі. У краіне не застаецца без увагі ніводнае ўдалае выступленне юных талентаў на ўсебеларускіх і міжнародных конкурсах. У снежні на сцэне Беларускага дзяржаўнага музычнага тэатра ладзіўся вялікі эстрадны канцэрт лаўрэатаў, стыпендыянтаў і дыпламантаў фонду. Ён штогод збірае лепшых маладых спевакоў, танцораў, музыкантаў. А ў мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” і цяпер можна

пабачыць творы маладых мастакоў і дызайнераў, якія атрымлівалі ўзнагароды на міжнародных конкурсах. Усе работы высокай якасці, прайшлі адбор экспертна-мастацкай камісіі Спецфонду. Нядаўна Аляксандр Лукашэнка зацвердзіў рашэнні савета Спецфонду, паводле якога звыш 1 мільярд рублёў выдзелена на заахвочванне лепшых прадстаўнікоў таленавітай моладзі, а таксама набыццё музінструментаў для ўстаноў адукацыі сферы культуры. Гранд-прэмія, больш за 90 мільянаў рублёў, і званне лаўрэата Спецфонду прысвоены бронзаваму прызёру дзіцячага конкурсу песні “Еўрабачанне-2013” Ільі Волкаву. Заахвочаны і іншыя ўдзельнікі яго музычнага нумара.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

У госці да Лявоніхі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Тры гады таму Святлана пазнаёмілася з Цэнтрам беларускай культуры, яго дырэктарам Нінай Кабанавай — і сама вырашыла ўдзельнічаць у беларускіх справах. Улюбiлася, па яе словах, у песні беларускія, такія меладычныя ды шчырыя. І ўключыла іх у рэпертуар гурта рускай песні “Симфония народная”, якім кіруе. Выйграўшы грант на раённым конкурсе “Летапіс роднага краю”, Святлана цяпер актыўна распрацоўвае руска-беларускі праект. Плануе з аднадумцамі асвойваць народныя промыслы, найперш саломплянцённе, арганізаваць новыя гурты ды марыць, каб наступны фест “У гасцях у Лявоніхі” прайшоў у Чанах.

Уражанні гэтых ды іншых удзельнікаў фестывалю падаліся мне лепшым доказам таго, што “Лявоніха”, размяняўшы другі дзясятка, цудоўна сябе пачувае, прыцягвае ўсё новыя творчыя сілы. На адборачных конкурсах у раёнах самадзейныя артысты змагаюцца за права паўдзельнічаць у прэстыжным свяце. Некаторыя з іх пабывалі за гэты час і ў Беларусі. “Уяўляеце: мы так ярка выступілі на фестывалі “Звіняць цымбалы і гармонік” у беларускіх Паставах, што там збіраюцца сабраць такі ж гурт са сваіх лыжароў! — згадвае паездку ў Беларусь кіраўнік ансамбля “Белоярские ложкари” Станіслаў Равякін. — Так што нам ёсць чым ганарыцца. А Цэнтру за такую паездку — вялікі дзякуй”.

Напрыканцы года фест “У гасцях у Лявоніхі” сабраў каля 30 гуртоў з раёнаў вобласці, суседніх гарадоў Томска і Барнаўла. Усіх удзельнікаў канцэрта прадстаўлялі галоўныя героі дзейства — Лявон і Лявоніха. У сваю беларускую хату запрашалі па-свойску, з жартамі-прымаўкамі. Увогуле ж інтэр’еры сцэнічнай хаты з адметнымі прадметамі побыту, а яшчэ народныя строі гаспадароў і гасцей стваралі непаўторны каларыт. Як пачаткоўцы, так і бывалыя артысты выклікалі буру эмоцый у гледачоў у зале Палаца культуры

Фэст “У гасцях у Лявоніхі” сабраў 30 гуртоў

Пабачыць і набыць вырабы з саломкі можна было на выставе рамёстваў

“Сибтекстильмаш”. Ды і як не залюбавацца: юныя танцоры народнага ансамбля “Обские зори” віртуозна выканалі знакамітую “Лявоніху”, грэлі душу спевы ўдзельнікаў фальклорнага гурта “Варенька” з Чулымскага раёна ды “Сибирского узора” з вёскі Смоленка Мошкаўкага раёна. А пад “Польку беларускую” ў выкананні томскага гурта “Медуніца” гледачы нават прытанцоўвалі.

З захапленнем сустракалі на фэсце народны гурт “Добродзея” з вёскі Севернае. Здаўна абжывалі гэты аддалены край першыя перасяленцы з Беларусі, таму і захаваліся тут нацыянальныя звычэй, песні, абрады. Салісткі гэтага фальклорна-этнографічнага ансамбля ўжо вельмі шаноўнага веку, спяваюць працягла, меладычна. Вось такая экзотыка з беларускім акцэнтам...

Прэстыж фестывалю “У гасцях у Лявоніхі” расце з кожным годам. Лічбы ён пакуль міжрэгіянальным, але мае рысы і міжнароднага: у Новасібірск едуць госці з Беларусі,

устаноўлены творчыя сувязі з казахстанскімі беларусамі. Для дырэктара Цэнтру Ніны Кабанавы кожны фестываль — і свята, і вялікая праца, бо даводзіцца ёй разам з памочнікамі, актывістамі беларускіх суполак вырашаць шэраг праблем, найперш арганізацыйных, фінансавых. Скажам, супрацоўнікі цэнтру Анжаліка Нясцеркіна, Анастасія Трубянкова, Максім Дульянінаў бяруць на сябе сустрэчы і размяшчэнне гасцей, арганізацыю выстаў і майстар-класаў ды шмат што іншае, нават дызайнерскія клопаты. Спявачка Анастасія, дарэчы, цяпер ужо мастацкі кіраўнік Цэнтру, і ў сваім родным навукаградзе Кальцова, што за 25 кіламетраў ад Новасібірска, арганізавала ансамбль народнай песні “Ивалён”. Гурт пастаянна ўдзельнічае ў беларускіх святах. Насця вучыць юных артыстаў культуры паводзін на сцэне, ёсць і заняткі па беларускай мове. Калі ж яна сама выходзіць на сцэну — залюбуешся: прыгожая, у шыкоўным

канцэртным строі, звонкагалася. Беларускія песні ў яе выкананні проста льюцца ў душу. І юным яе артыстам хочацца хоць крышку быць падобнымі да настаўніцы-красуні, у якой беларускія родавыя карані і вялікая любоў да культуры продкаў.

Шчаслівая, перапоўненая яркімі ўражаннямі ад беларускага свята ў Сібіры з’езджала ў Магілёў артыстка Вялета Маськова. Што ж, можна толькі ганарыцца тым, як умеюць нашы суайчыннікі ўсё так хораша арганізаваць. Падзякавала артыстка Магілёўскаму навукова-метадычнаму цэнтру за шчодры падарунак паездку ў Новасібірск. Выказала і Ніне Кабанавай, яе сябрам-памочнікам вялікую ўдзячнасць за гасціннасць, дадаўшы на развітанне: “Мы ўжо ніколі не згубімся, будзем прадаўжаць супрацоўніцтва і сяброўства. І я вельмі спадзяюся, што прыеду яшчэ да вас са сваёй любімай “Бліскавіцай”.

Людміла Бяляўская,
Новасібірскі цэнтр
беларускай культуры

СУПОЛЬНАСЦЬ

У плыні творчасці

Святочны канцэрт інклюзіўнай творчасці “Пад крыламі Арыёна” ладзіўся ў Мінску, у Культурна-дзелавым цэнтры “Дом Масквы”

Летась у Лідзе ўпершыню прайшоў Рэспубліканскі фест-конкурс “Пад крыламі Арыёна”, у якім удзельнічала больш за 2000 юных талентаў, з іх амаль трэць — з абмежаванымі магчымасцямі. Знайшліся добрыя людзі: больш за 120 дзяржаўных арганізацый, многія валанцёры, эстрадныя артысты дапамагалі таленавітай моладзі ўвасабляць свае мары ў жыццё.

У Мінску юныя таленты з абмежаванымі магчымасцямі выступалі на адной сцэне сумесна са здаровымі аднагодкамі. А наперадзе будучы і новыя цікавыя праекты.

Карагод пад Новы год

Аляксандр Мурочак

Творчыя гурты розных этнасуполак Мінска зладзілі святочны канцэрт

Імпрэза “3 сябрам ў Новы год” у актавай зале Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур распачала шэраг мерапрыемстваў: грамадскія аб’яднанні нацыянальна-культурных супольнасцяў у Беларусі па традыцыі разам адзначаюць навагоднія і Калядныя святы. На сцэну выходзілі артысты ўжо добра вядомых у краіне Народнага хору ўкраінскай песні “Крыніца”, Народнага рускага хору імя А. Нікіцінай, ансамбляў армянскага фальклорнага танца “Эрбуні”, грузінскага народнага танца “Сонечная Грузія”, карэйскага танца “Арыранг”, а таксама салісты этнасуполак. Яркім, каларытным атрымаўся этнакарагод. Сябры згадвалі галоўныя справы года мінулага і дзяліліся планами на будучыню, абменьваліся падарункамі.

Салістка з гурта карэйскага танца

Як вядома, менавіта на аснове культуры ўдаецца найбольш удада выбудоўваць і ўмацоўваць масты дружбы паміж прадстаўнікамі розных нацыянальнасцяў, разбураць стэрэатыпы ў адносінах, пашыраць веды пра духоўныя багацці народаў. У Беларусі ўладзе ды згодзе жывуць прадстаўнікі каля 140 народнасцяў, дзейнічаюць больш за 180 грамадскіх суполак, іх філіялаў ад 28 нацыянальнасцяў. А Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур ведаюць як універсальную пляцоўку для міжэтнічнага дыялогу. На вуліцы Чачэрына, 19 у Мінску рэалізуюцца цікавыя праекты, тут творчыя гурты праводзяць рэпетыцыі, ладзяць канцэрты. Так будзе і сёлета. Дарэчы, слоган у запрашальніках на канцэрт быў: “Мы ідзем “3 сябрамі ў Новы год” — уваход вольны”.

ЗЕМЛЯКІ

Гучаў у Вене “Паланез Агінскага”

Напрыканцы снежня ў Вене ладзілася традыцыйная сустрэча беларусаў Аўстрыі

У беларускім Пасольстве сабраліся прадстаўнікі дыяспары, сярод якіх супрацоўнікі міжнародных арганізацый, бізнэсоўцы, навукоўцы, журналісты, дзеячы культуры і мастацтва, выкладчыкі і студэнты. Разам мы святочна адзначалі надыход Калядаў, Раства Хрыстова і Новага года. З вітальным словам да суайчыннікаў звярнуўся Валерый Варанецкі, Пасол Рэспублікі Беларусь у Аўстрыйскай Рэспубліцы. Ён сардэчна падзякаваў усім гасцям за працу на карысць Бацькаўшчыны.

У выкананні артыстак хору “Белая Русія”, якія прыехалі з Мінска, гучалі вядомыя беларускія мелодыі ды песні. Гэта было, дарэчы, завяршэнне двухтыднёвага турнэ хору, які

Гасцінна сустракалі суайчыннікаў у беларускім пасольстве

выступаў на шматлікіх сцэнічных пляцоўках Вені і федэральнай зямлі Ніжня Аўстрыі. Гуртом кіруе Алёна Сакалоўская. Асабліва ўпадабалі ўсе “Паланез Агінскага”: яго спявалі

некалькі разоў “на біс”. Павесяліла гасцей і знакаміта беларуская “Лявоніха”. З прыхільнасцю было сустрэта і выступленне скрыпачкі Юліі Лебядзенкі.

Не абышлося і без святочнага фуршэту. Можна было не толькі пачаставацца беларускім квасам, бярозавым сокам, бутэрбродамі, іншымі прысмакамі, але і абмяняцца ўражаннямі, завязаць знаёмствы. Мне асабіста цікава было гутарыць са спадарыняй Вольгай, жонкай беларускага футбаліста Аляксея Мятліцкага, сям’я якога жыве ў Лінцы. Былі таксама размовы і з беларусамі з Клостэрнойбурга, з Вені.

Усе мы былі ўспешаны сустрэчай у Пасольстве, якая, безумоўна, аб’ядноўвае нас, суайчыннікаў, вялікім пачуццём любові да роднай Бацькаўшчыны. Ёсць надзея, што падобныя імпрэзы дапамогуць нам і надалей ладзіць кантакты, сувязі і, магчыма, з часам стварыць і згуртаванне беларусаў Аўстрыі.

Наталля Нойрайтэр, г. Вена

ГЛЫБІНКА

Белы вэлюм і свякроўкіна хустка

З дзяцінства памятаю, як уражвалі мяне вясковыя вяселлі. Ды і кожная дзяўчынка, падростаючы, нібыта “прымервае” чароўную дзею на сябе: як гэта ў яе будзе? Раскошная сукенка, вэлюм, будучы муж у прыгожым касцюме, шмат гасцей... І менавіта вясковае вяселле, нібы яркі камень-бурштын, зберагло ў сабе і перадае нашчадкам прадаўнія традыцыі продкаў. Я не раз бачыла, як ладзяць вяселле на Палессі, бо сама з вёскі Велямічы, што ў Столінскім раёне — гэта за пяць кіламетраў ад Давыд-Гарадка.

Вёска... у падарунак

Раней Велямічы — ого, якая вёска была: больш за тры тысячы жыхароў! Цяпер — каля дзвюх, моладзь з'язджае ў гарады на вучобу ці жыхарства. Велямічы ўпершыню згадваюцца ў документах яшчэ ў верасні 1392 года — мясцовы селянін атрымаў тады вёску ў падарунак ад князя за тое, што ўратаваў яго на паляванні ад тура. У Велямічах ёсць царква святога Ільі, якая збудавана ў 1881 годзе. Гэта помнік драўлянага дойлідства з рысамі барока XIX стагоддзя. У цэнтры паселішча ёсць помнік землякам, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Велямічы цяпер — добраўпарадкаваны аграгарадок, прайсціся па ім прыемна: школа, дзіцячыя садкі, магазіны, Дом культуры, аддзяленні паштовай сувязі і “Беларусьбанка”, нават кафэ. Шмат можна раскаваць пра родныя мясціны, ды вернемся да вяселляў. У маёй вёсцы ў 2012-м зарэгістравана 12 шлюбаў, а летась — толькі сем. Недабор, землякі! Можна, гэта таму, што больш шлюбуюцца велямічанцы ў гарадах? Ведаю адно: традыцыі сямейныя ў нас, палешукоў, па-ранейшаму вельмі моцныя.

Самі наведваюць родных

Вяселле — адзін з найстарэйшых абрадаў. У ім жывуць паганскія і хрысціянскія традыцыі. Удзельнікі абраду нападніваюць дзею станоўчай энергіяй і добрымі эмоцыямі, а рытуалы ўтвараюць духоўны аб'ярг для будучай сям'і. Ну а вяселлю пачатак — сваты. Ідуць “у сваты” па тры-пяць чалавек: родны або хросны бацька, дзядзька, брат жаніха (калі ёсць), сам жаніх, радзей — маці. У хату дзяўчыны прыходзяць з пачастункамі. У свагах, за сталом вызначаюць дату вяселля, колькі гасцей будзе з абодвух бакоў, выбіраюць дружкаў (яны ж і сведкі ў ЗАГСе) ад жаніха і нявесты: яны павінны быць не жанатымі. Пасля “паходу ў сваты” вяселле можа быць і праз некалькі месяцаў, і праз паўгода. Раней на Палессі перад сватаннем яшчэ “пасылалі ў прырэпыты”. Некалькі чалавек ішлі да бацькоў нявесты, каб упэўніцца-перапытаць, што настроны яны прыязна, ці не супраць будучага вяселля. Традыцыя тая не захавалася, а жаніх і нявеста загадзя гавораць бацькам пра свае шлюбныя намеры.

Вось пішу пра нашы вяселлі — а

думкамі ў дзяцінстве... Тады часта даводзілася мне бываць на іх. Добра памятаю танцы ў клубе. Ой, як хацелася трапіць у аб'екты відэакамеры, каб потым пабачыць сябе па тэлевізары. А ніхто і не супраць быў зняць малую, бо дзеці на вяселлі — добрая прыкмета! У тых моманты я адчувала сябе шчасліваю. Любіла яшчэ вітаць будучых мужа і жонку ў сваім доме, калі прыходзілі яны клікаць на вяселле. У вёсцы, дарэчы, прынята гасцей заўсёды запрашаць не паштоўкай, а асабіста: знак павагі. Маладыя самі наведваюць родных, сваякоў, сяброў, каб паведаміць аб свяце. Калі хто жыве далей, таму ўжо тэлефануюць.

Неяк я даведалася, што нашы продкі ўступалі ў шлюб вельмі рана: з XVII стагоддзя, пішуць, жаніху і нявесце бывала і па 12-13 гадоў. Да таго ж дзяцей рыхтавалі да шлюбу амаль ад нараджэння. Дзяўчына павінна

На вясковым вяселлі — ніхто не лішні

была ўмець весці гаспадарку, ведаць вясельныя абрады, сабраць-наткаць ды навішываць свой пасаг... Калі не ўступала ў шлюб да 20-ці гадоў, яе абыходзілі бокам: лічылі “дзяўчынай з заганай”. Вядома, добра тое, што з самага дзяцінства дзяўчо станаўлася гаспадынькаю, а васьм наконт узросту... Мне цяжка ўявіць шлюб дванаццацігадовых...

Пярсцёнкі шукаюць у збожжы

І васьм доўгачаканы дзень... Раніцай сяброўкі, сваха і дружка дапамагаюць нявесце апранацца. Жаніх не павінен бачыць яе да цырымоніі прыняцця шлюбу: дрэнная прыкмета. Ён з сябрамі рыхтуецца ехаць да нявесты. У вёсцы, як і ў горадзе, машыны ўпрыгожваюць шарыкамі,

каляровымі стужкамі ды кветкамі. А калі не было аўтамабіляў, то вазы, зброю коней упрыгожвалі яловымі галінкамі. Знакам, што вяселле едзе, служылі званочкі-бомы пад дугамі коняў. Лічылася, звон палюхае нячысцікаў.

А каля дома жаніха чакаюць сяброўкі нявесты: з выправаваннямі! На што ён здатны? Хлопец павінен паказаць сябе, праявіць кемліваць, а як не здолее выканаць якое заданне, то можа грашыма адкупіцца...

Затым маладыя і ўсе госці пешшу ідуць у нас у Дом культуры. Там ёсць зала для рэгістрацыі шлюбаў. На ганку маладых сустракае з караваем працаўнік ЗАГСа, выказвае будучай сям'і найлепшыя пажаданні. У зале праходзіць цырымонія, пад час якой маладым даюць шклянны посуд са збожжам: там прыхаваныя заручальныя пярсцёнкі. Дзяўчына павінна

знайсці пярсцёнак будучаму мужу, а юнак — будучай жонцы. Хто першы справіцца — той і будзе галавой сям'і. Сведкі пацвярджаюць уступленне ў шлюб подпісамі. І васьм рамантычны момант: першы вясельны вальс!

Салодкая радасць нявесты

Па вясковых традыцыях, пасля рэгістрацыі маладыя ідуць на вячальны абрад у царкву. Гэта вельмі важна: атрымаць блашаванне шлюбу ад святара. Пасля ўсе рухаюцца да месца святкавання вяселля. Звычайна гэта ці вялікі шалаш, ці мясцовае кафэ, ці, у большасці выпадкаў, вясковая хата. Па дарозе нявеста раскідвае дзецям цукеркі: нібы дзеліцца сваёй салодкай радасцю... Памятаю, у дзяцінстве матуля заўсёды гаварыла, у каго будзе вяселле, і мы з

Хай шчаслівай будзе ваша дарога, маладажоны!

сябрамі збіраліся, ішлі лавіць цукеркі. Прыходзілі з поўнымі кішэнямі, і радасці не было межаў! Па дарозе маладых заўсёды суправаджае жывая музыка: іграюць на гармоніках, барабанах, бубянах. З царквы юнак нясе абраз Мікалая Угодніка, а дзяўчына — абраз Прасвятой Багародзіцы: святыя, кажуць, абараняюць іх “малады шлюб” ад нядобрага вока.

Таксама ў нас захавалася такая традыцыя: перагароджваць дарогу маладым. Вяскоўцы выносяць стол, на ім абавязкова ёсць хлеб ды соль і, па магчымасці, кветкі. Гучаць віншаванні-пажаданні, а за тое вяскоўцам дораць гарэлку і салодкія пачастункі. І чым больш людзей перагародзіць дарогу — тым лепей.

Каля хаты маладажонаў сустракаюць бацькі. Маці дзяўчыны трымае хлеб, бацька юнака — гарэлку. Маладыя адкусваюць па чарзе па кавалачку хлеба, а гарэлку не п'юць, прыгубляюць. Астатняе — у грамаду цераз левае плячо! Таксама абярэжны рытуал: лічаць, што такім чынам адганяюць нячысцікаў. Раней я не разумела: для чаго ў людзей нешта льюць? Толькі браліся чаркі, адбягала, каб кроплі не трапілі на мяне. Ды гэта яшчэ не ўсё! Муж павінен перанесці жонку цераз парог, каб яна не кранулася яго нагамі. Тым часам госці пасыпаюць маладых збожжам: каб у іх нарадзілася шмат дзетак. Некалі, казалі, у нас малады муж, пераносычы жонку цераз парог, зачачіўся ды паваліўся. Ну, бывае ж... Анічога дрэннага не здарылася — усе ад душы пасмяяліся, у тым ліку і маладая пара.

Садзяцца пад абразамі

У хаце муж і жонка садзяцца у чырвоны кут, пад абразамі. І пачынаецца святкаванне. Вясковыя сталы заўсёды ломяцца ад смачнай ежы і пачастункаў! Пад час застоля ў адрас маладых гучаць пажаданні, паднімаюць тосты і, канешне, крычаць “горка”: каб зберагчы мужа і жонку ад зайздасці, сурокаў ды збій нячысцікаў з панталыку.

Бліжэй да вечара госці і маладыя ідуць танцаваць-вяселіцца ў Дом культуры. Дарэчы, на вясковае вяселле ў нас прыходзяць паглядзець усе,

што пажадае. Уваход вольны, ды і месца ўсім хопіць. Да таго ж кожны можа ўдзельнічаць ва ўсіх конкурсах і атрымаць падарунак. Не надта дарагі, ды ў побыце патрэбны: мыла, сурвэткі, посуд... Часам гэта хлеб, цукеркі, пакет соку, солі альбо цукру. У клубе ў Велямічах, як прынята, носяць “тужы” — гэта вясельныя пачастункі: гарэлка, закуска, цукеркі, пірагі ды іншыя прысмакі для аднавяскоўцаў. Не вельмі даўно ў нашай вёсцы замацавалася такая традыцыя: хто-небудзь з запрошаных гасцей ходзіць па клубе з блакітнымі ды ружовымі дзіцячымі паўзункамі, у якія ўсе кладуць грошы. У блакітныя — за дзяўчынку. Потым падлічваюць грошы. Лічыцца: у якіх паўзунках болей грошай, той першы і народзіцца ў маладых.

Па чарзе перадаецца вэлюм...

Бліжэй да поўначы госці зноў ідуць да месца святкавання: на “перапой”. Маладым “перапіваюць”, гэта значыць дораць, грошы, мэблю, бытавую тэхніку... Бацькі могуць падараваць і аўтамабіль ці нават дом альбо кватэру. Калі рытуал закончыцца, свякроў знімае з нявесткі вэлюм і замест яго павязвае хустку: гэты ўжо новы статус маладой, як замужняй жанчыны, у хаце. Па чарзе перадаецца вэлюм, трапляе на галаву кожнай незамужняй дзяўчыне — гэта каб і тая абавязкова ўступіла ў шлюб. Я, помніцца, адчувала сябе сапраўднай прынцэсай, калі ў дзяцінстве на галаву мне трапіў той прыгожы атрыбут нявесты. Крыху яшчэ пасядзеўшы, госці патрохі разыходзяцца па сваіх хатах.

На наступны дзень некаторыя госці, звычайна найбольш блізкія ды родныя, зноў збіраюцца, каб павіншаваць маладых ды выпіць за іх здароўе. Раней, як вядома, у вёсцы вяселле святкавалі два дні: першы — у хаце жаніха, другі — у нявесты. Цяпер святкуюць адзін дзень сумесна.

Хтосьці з вяскоўцаў выбірае святкаванне ў горадзе, хтосьці вяселле па народных традыцыях. Галоўнае ж — каб у шчасці, любові ды згодзе доўжылася іх жыццёвая дарога.

Марына Ляшкевіч, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

РАЗАМ

Мова прымірыць і паяднае

“Энцыклапедычны слоўнік рэлігійнай лексікі беларускай мовы” стварылі разам святар, навуковец і настаўніца

Часам, як вядома, непаразуменні могуць пачынацца там, дзе няма дакладна акрэсленай тэрміналогіі. Аднак відавочна: каб гаварыць на адной мове — патрэбна яе ведаць. А калі слоў не хапае? То варта іх шукаць, а то і ўводзіць ва ўжытак малавядомыя, улівачы культурныя традыцыі, досвед папярэднікаў. Пэўна, такімі развагамі кіраваліся стваральнікі “Энцыклапедычнага слоўніка рэлігійнай лексікі беларускай мовы”, што прэзентаваўся на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Аўтары новага слоўніка — кандыдат гістарычных навук, магістр тэалогіі, ксёндз Уладзіслаў Завальнюк, доктар філалагічных навук, прафесар Мікалай Прыгодзіч і вядомая настаўніца беларускай мовы Валянціна Раманцэвіч. Раней яны разам ужо зрабілі “Слоўнік сучаснай беларускай мовы”. Яго станюча ацанілі педагогі, журналісты і ўсе, каму патрэбна мець пад рукой падобнае выданне. “Мы адчувалі адказнасць, бо ўзяліся акрэсліць зразумелую ўсім мову, якая нас прымірыць і паяднае,” — казала Валянціна Раманцэвіч пра

папярэдні слоўнік у інтэрв’ю газеце “Голас Радзімы” (№34, 2010).

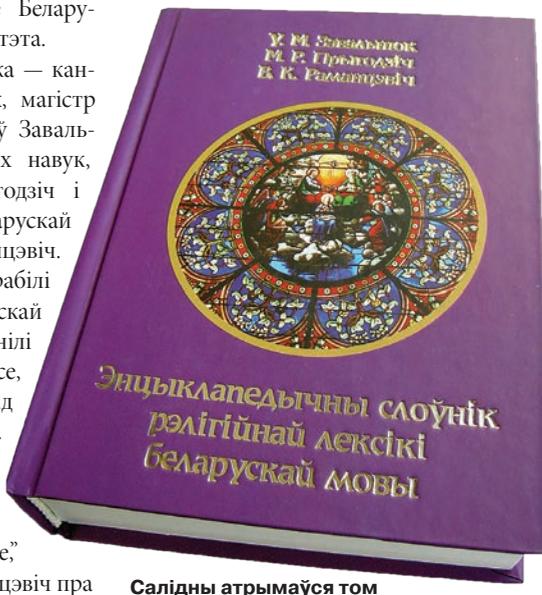
На прэзентацыі новай кнігі гаварылі, як з’явілася задума такога ўнікальнага выдання. Глыбей распрацоўваць рэлігійную лексіку па-беларуску прымуслі само жыццё. У 2008-м, пад час навуковай канферэнцыі ў мінскім касцёле святых Сымона і Алены, прысвечанай перакладу Святога Евангелля на беларускую мову, стала відавочным: сярод перакладчыкаў

няма адзінства ў перакладзе тэрмінаў. Кожны карыстаўся сваімі напрацоўкамі, і таму цяжка было знайсці паразуменне.

Мікалай Прыгодзіч, адзін са складальнікаў слоўніка, аргументавана казаў, чаму важна было пачаць “адлік тэрміналогіі” ад пачатку з’яўлення хрысціянства на Беларусі — з першых дзесяцігоддзяў X-XI стагоддзяў. Заўважым: “святое месца” веры і да таго часу не было пустым! Таму ў слоўніку можна знайсці не толькі праваслаўныя ці каталіцкія тэрміны, але і адметныя словы, якімі апісваюцца абрады з язычніцкіх часоў, міфалагічныя паняцці, асаблівасці архітэктуры, святарскага ўбрання і некаторых абразоў, якія маюць важнае значэнне для Беларусі. Гэты слоўнік атрымаўся яшчэ і ўніверсальным даведнікам па розных напрамках рэлігійнага жыцця краіны. Што важна: ён міжканфесійны, і гэта не толькі збліжае людзей розных веравызнанняў, але і садзейнічае паразуменню. Вельмі актуальна! Як вядома, калі канфесій шмат, то кожнаму рана ці позна даводзіцца рабіць свой выбар. І найлепш рабіць гэта свядома, абашпіраючыся не толькі на

Настаўніца Валянціна Раманцэвіч

Салідны атрымаўся том

знешнія праявы веры, але і ведаючы духоўную аснову таго, што можа падтрымаць у цяжкі час, напоўніць душу радасцю і святлом.

“Энцыклапедычны слоўнік рэлігійнай лексікі беларускай мовы” — падзея не толькі для спецыялістаў, але і ўвогуле для ўсёй беларускай культуры. Даўно чаканая кніга стане памочніцай як вучоным і святарам розных канфесій, так і ўсім, хто жадае паглыбіць веды ў галіне гісторыі рэлігіі, узбагаціць сваю мову дакладнай і беларускай па ладзе сваім і змесце лексікай. Як адзначыў адзін з рэцэнзентаў слоўніка, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр Булька, “слоўнік зроблены на высокім навуковым узроўні, таму будзе вельмі карысны для шырокага кола карыстальнікаў”.

На прэзентацыі выдання прафесар Вячаслаў Рагойша, высока ацэньваючы працу творчага калектыву, выказаўся за тое, каб яна была адзначана на высокім дзяржаўным узроўні. Зрэшты, самі намаганні рупліўцаў па наладжанні міру і згоды ў грамадстве, пэўна, ужо заўважаны на Нябёсах...

Вольга Дзмітрыева, супрацоўніца Інстытута культуры Беларусі

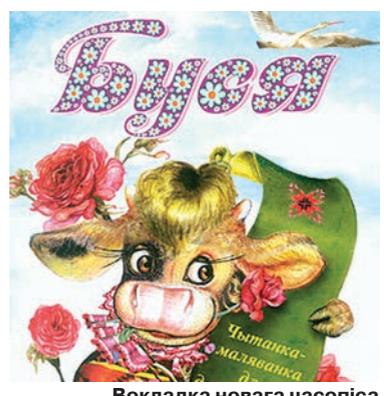
ШТО ЧЫТАЦЬ?

Сустракайце “Бусю”!

Іван Іванаў

У рэдакцыі дзіцячага часопіса “Вясёлка” распачалі новы цікавы праект: чытанку-маляванку для маленькіх слухачоў

Помніцца, некалькі адна з суайчынніц, што жыве ў Расіі, папрасіла скінуць па электроннай пошце колькі інтэрнэт-ссылак на дзіцячы беларускамоўны выданні — каб знаёміць унукаў з зямлёй продкаў, яе мовай. Праз некаторы час пытаю: спадабаліся? Напісала, што ўсёй сям’ёй — і дарослыя розных пакаленняў, і малыя — цяпер падарожнічаюць па старонках “Вясёлкі”. “Гэта ж часопіс майго дзяцінства: чытаю яго — і быццам вяртаюся ў вясковае маленства!” — рада сустрэчам з родным словам зямлячка.

Вокладка новага часопіса

А вось яшчэ цікавая згадка пра гэтае выданне: “Нарэшце “Вясёлка” з’явілася ў інтэрнэт-сетцы! Цудоўны, прывабны дызайн і цікавы кантэнт. Калі зробіце банер — размесцім яго на Беларускай партале ў Казахстане: каб дзетак казахстанскіх беларусаў таксама далучыць да роднае мовы, казак і гісторыі! З павагай, Міхаіл Буланаў”. Такі допіс я знайшоў на сайце выдання.

Цяпер для тых, хто цікавіцца роднай мовай ды хоча разам з малымі практыкавацца ў беларускім вымаўленні, з’явіўся новы памочнік: часопіс “Буся”. Гэта наш новы праект для маленькіх, якія яшчэ пакуль і не чытачы нават, а толькі слухачы, таму для іх чытаць пацешкі, вершы, кароценькія тэксты будуць старэйшыя, — раскажаў мне пісьменнік Уладзімір Ліпскі, галоўны рэдактар часопіса “Вясёлка”, лаўрэат Дзяржпрэміі Беларусі. — Наша рэдакцыя, рэдкалегія і ўсе творцы пісьменнікі, кампазітары, мастакі, якія аб’ядналіся вакол часопіса «Вясёлка», робяць усё, каб юныя чытачы змалку вучыліся шанаваць родную мову, сваіх бацькоў, настаўнікаў і нашу Айчыну. Хочацца, каб мова родная гучала ў душы кожнага беларуса з дзяцінства. Без гэтага ж аніяк інакш не выхаваць ні беларуса, ні грамадзяніна. Мы хочам, каб нашы дзеці, унукі, праўнукі любілі Бацькаўшчыну, ведалі яе традыцыі, культуру, мудрасць народа, вучыліся паважаць старэйшых. Здавалася б, усё проста — але ж і няпроста. Без такой асновы ў душы няма патрыятызму, і ў Беларусі няма будучыні. Чаму? Усім вядома: дзеці — наша будучыня. Дык мы і дбаем пра яе!”

ТРАДЫЦЫ

Да роднага цягнецца душа

Рыгор Арэшка

Цікавую праграму “Палескія песні” зрабілі гітарыст Леанід Нарушэвіч і вакалістка Ірэна Катвіцкая

Праект прэзентаваўся ў сталічным Музеі Азгура. Усё было, на першы погляд, вельмі нават проста: ні шоу, ні падтанцавак... Слухачы падарожнічалі па таямнічым свеце палескага фальклору выключна пры дапамозе голасу Ірэны і музыкі Леаніда. Падключачучы, натуральна, і сваё ўяўленне ды жыццёвы досвед. Які, дарэчы, ёсць важны складнік успрымання музыкі ды спеваў. У прыватнасці, Леанід Нарушэвіч у размове з журналістам газеты “Культура” А. Клімавым згадвае, што ў ягонай маці, а значыць, і ў яго самога родавыя карані з Палесся. І таму натуральна, што ягоная душа пацягнулася да роднага, спрадвечнага, а сам ён “падсеў на палескія песні”.

Леанід Нарушэвіч кажа: у праграме няма прамога капіравання аўтэнтычнага матэрыялу, ён падаецца ў тым выглядзе, у якім

музыкі бачаць яго сёння, трохі ў авангардным ключы. “Гэта цэласны канцэпт, ядро якога — палескія напевы, што суправаджаюцца самай рознай музыкай, вольнай ад штампаў, ажно да джазавых інтанацый”, — тлумачыць свае падыходы да фальклорнай спадчыны музыкант Ірэна Катвіцкая лічыць, што “палеская аўтэнтычная культура — вельмі кансерватыўная рэч, традыцыя, якая не руйнуецца пад уздзеяннем навакольнага свету, у яе нічога не пранікае. Яна ачышчае душу чалавека і выклікае ў ім катарсіс, прымушаючы яго працаваць, запрашае ў падарожжа, насычае эмоцыямі, не схільнымі да навакольнага ўплыву — грубага, настырнага ды імгненнага. Адметнасць палескіх песень заключаецца ў іх маляўнічасці, тэмбральнай насычанасці, магутнай энергетыцы”. Спявачка лічыць, што палеская песня — гэта згустак першабытнай энергіі: там ёсць зямля, вада, агонь...

Выканаўцы маюць намер пашыраць і паглыбляць унікальны праект, прычым не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

СПАДЧЫНА

Імпрэза ў гонар земляка

Іван Іванаў

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі гасцей сустракаў незвычайны бал

Літаратурны салон “Баль наваградскага песняра” прысвячаўся творчасці Адама Міцкевіча, які, як вядома, нарадзіўся ў Калядную пару 1798 года на Наваградчыне. Імпрэза ў гонар 215-х угодкаў земляка — гэта даніна павагі нашаму славетнаму суайчынніку. Святочную атмасферу свецкіх баяў пачатку XIX стагоддзя стваралі ўдзельнікі двух праектаў: музычна-тэатрылізаванага “Doux Souvenir” і гістарычна-танцавальнага “Эпоха Міхала Клеафаса”.

На кніжна-ілюстрацыйнай выставе, што ладзілася пад назвай “Прачытаць Міцкевіча ўсяго...”, было прадстаўлена каля 300 дакументаў, сярод якіх рэдкія выданні і мастацкія творы. Асобнае месца займалі выданні паэм Адама Міцкевіча “Пан Тадэвуш”, “Гражына”, “Конрад Валенрод”. Частка экспазіцыі прысвечана даследаванням жыцця і творчасці класіка, у тым ліку сувязям з беларускім краем. А ўсю веліч і шчырасць любові Адама

Міцкевіча да роднай Айчыны, якой лічыў ён тэрыторыю сучаснай Беларусі, можна найлепш адчуць, чытаючы ягоныя творы.

Дарэчы. Днямі ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы будзе прэм’ера “Пана Тадэвуша”. Вобразы знакамітай паэмы Адама Міцкевіча пераносіць на сцэну рэжысёр Мікалай Пінігін. Нагадаем, у творы апісваюцца падзеі, якія адбываліся на Наваградчыне на працягу пяці дзён 1811 і аднаго дня 1812 гадоў. Паэт пісаў “Пана Тадэвуша” ў эміграцыі ў Парыжы, паэму называюць гімнам-успамінам пра вольны край. Гэта яшчэ і энцыклапедыя шляхецкага ладу жыцця ў роднай паэту Літве: так ён называў сваю Айчыну.